

Żyjemy w czasach znaczących przemian i wynikających z nich wyzwań. Jesteśmy świadkami konfliktów związanych z podziałem bogactwa, bezprecedensowych trudności w systemie opieki zdrowotnej spowodowanych pandemią, starzeniem się populacji, masową migracją i zmianami w postawach wobec różnorodności etnicznej, a także obaw o bezpieczeństwo narodowe po militarnej inwazji Rosji na Ukrainę. Zmiany te wpływają na indywidualne i zbiorowe doświadczenia, w tym na nasze postrzeganie przyszłości. Jak te zmiany zachodzą i z jakimi konsekwencjami dla poszczególnych ludzi i całych grup społecznych stanowi ważne pytania, na które nauki społeczne poszukują odpowiedzi. Przedstawiany projekt dostarczy nowej wiedzy naukowej na temat procesów kształtujących wizje przyszłości Polaków, w szczególności zagrożeń i szans przewidywanych przez kobiety i mężczyzn w różnych sferach życia. Proponujemy takie wyjaśnienia wizji przyszłości, które uwzględniają pozycję jednostek w strukturach gospodarczych, politycznych i kulturowych oraz ich biografie, w których zawierają się skumulowane życiowe zyski i straty. Biografie i ich korelaty wpływają na struktury społeczne, a każda z nich wpływa na przyszłe orientacje. Ponieważ przyszłość w jednej dziedzinie życia często różni się od przyszłości w innej, używamy terminu „przyszłość” w liczbie mnogiej. Stąd tytuł projektu „Structures and Futures”.

Aby dociec, jak obecnie dorośli Polacy przewidują przyszłość w świetle bieżących wydarzeń, a także w jakim stopniu poglądy te zależą od zgromadzonych zasobów i doświadczeń, projekt nasz uaktualni Polskie Badanie Panelowe POLPAN (polpan.org) o nową falę dla 2023 roku. POLPAN jest jednym z najcenniejszych zbiorów danych empirycznych w naukach społecznych w Polsce, a ze swoją przeszło 30-letnią przeszłością, najdłuższym tego typu badaniem na świecie. Badania POLPAN przeprowadzane są co pięć lat od 1988 roku na próbach ponad 2000 respondentów. Przeprowadzamy wywiady z wybranymi dorosłymi mieszkańcami Polski, z których wielu uczestniczyło w tym badaniu po raz pierwszy przed upadkiem komunizmu, a inni w późniejszych okresach. Aby zrozumieć biografie, doświadczenia, postawy i opinie uczestników panelu, zadajemy te same pytania w każdej fali badania. Jednakże, aby zachować aktualność, POLPAN zawiera również nowe tematy, które odpowiadają ważnym bieżącym problemom społecznym. Dotychczas, dane z panelu POLPAN znacząco wzbogaciły wiedzę na temat przebiegu życia, dobrostanu materialnego i psychicznego, przystosowania do zmian społecznych oraz postaw i zachowań społecznych, ekonomicznych i politycznych – w latach 1988-2018 w Polsce.

W badaniu POLPAN 2023 do kwestionariusza wywiadu dodajemy nowe pytania dotyczące przewidywanej przyszłości dla siebie i dla kraju. W celu zachowania reprezentatywności populacji kobiet i mężczyzn w wieku powyżej 21 lat, oprócz uczestników poprzednich fal POLPAN (tj. panelistów), uwzględniamy w próbie nowe osoby (dobre losowo). Zintegrujemy informacje z badania 2023 z POLPAN 1988-2018 w jeden zbiór danych obejmujący okres 1988-2023. Pozwoli to nam zbadać, jak respondenci widzą zagrożenia i szanse pod względem dochodu i standardu materialnego, zdrowia i systemu opieki społecznej, stosunku do osób starszych, migracji i postaw wobec imigrantów, a także bezpieczeństwa narodowego w perspektywie następnych pięciu lat.

Dzięki nagromadzonej wiedzy metodologicznej i współpracy z projektami poświęconymi harmonizacji danych sondażowych – finansowanymi przez amerykańską organizację National Science Foundation (Survey Data Recycling, SDR), oraz NCN (Cross-National Biographies, CNB-Young) – POLPAN 2023 dostarczy danych najwyższej jakości i w znacznej swej części porównywalnych dla całego okresu 1988-2023. Zgodnie z ugruntowaną tradycją, dane – po dokonaniu anonimizacji i zastosowaniu procedur RODO/GDPR – zostaną umieszczone w publicznych repozytoriach.

Nasz projekt rozpowszechni uzyskane wyniki w ogólnie dostępnych publikacjach naukowych w języku angielskim i polskim, a także w popularnych broszurach. Krótkie dokumenty z wynikami przedstawimy przedstawicielom parlamentu, agend rządowych, partii politycznych, organizacji pozarządowych i innych. Ponadto, tak jak w poprzednio, w projekcie POLPAN 2023 przewidziane jest szkolenie kolejnego pokolenia doktorantów i młodych naukowców w zakresie metodologii badań ankietowych i ilościowych nauk społecznych.